

בארה של מרים

במאמר זה נידונת השתלשלות של בארה של מרים: היכן היא נתנה, היכן נגנזה וכיצד היא עתידה להתגלות. ובסוף מוצע מקום משוער של קבורת מרים. את המקומות אשר הוזכרו במאמר נתן לראות ע"י פתיחת קובץ kml. נתן לראותו אחרי התקנת [Google Earth](#)

(א) תחילת נתינת מים

בפרשת חקת כתוב:

במדבר פרק כא

- (טז) ומשם בארה הוא הבאר אשר אמר יקנוק למשה אסף את העם ואתנה להם מים:
(יז) אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו-לה:
(יח) באר חפרוה שרים פרוה נדיבי העם במחוקק במשענתם וממדבר מתנה:
(יט) וממתנה נחליאל ומנחליאל במות:
(כ) ומבמות הגיא אשר בשנה מואב ראש הפסגה ונשקפה על-פני הישימן:

לכאורה באר נתנה להם בתחילה ברפידים כמו שכתוב בפרשת בשלח:

שמות פרק יז

- (ה) ויאמר יקנוק אל-משה עבר לפני העם וקח אתה מזקני ישראל ומטה אשר הכית בו את היאר קח בידך והלקח:
(ו) הגני עמד לפניך שם על-הצור בחרב והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם ויעש פן משה לעיני זקני ישראל:
ועל זה מדבר פסוק ט"ז לעיל: "אסף את העם ואתנה להם מים".

אבל נתינת מים כתובה גם בפרשת חקת

במדבר פרק כ

- (ח) קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל-הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן-הסלע והשקית את העדה ואת בעיירם:

מבחינה מילולית פסוק אחרון מתאים יותר טוב לפסוק ט"ז לעיל: "הקהל את העדה" כנגד "אסף את העם", ו"נתן מימיו" כנגד "אתנה להם מים". לעומת זאת בפרשת בשלח כתוב "וקח אתך מזקני ישראל" ולא כל העם, "ויצאו ממנו מים" במקום "אתנה להם מים". ועוד, בפסוק י"ח לעיל כתוב "ממדבר מתנה", כלומר באר נתנה להם במדבר. ברשימת חניות בני ישראל יש שלוש שנקראות מדבר: מדבר סין, מדבר סיני ומדבר צין. לכן נראה שפסוק ט"ז מדבר על נתינה מחודשת של באר במדבר צין אשר היתה בזכות משה. ורש"י מפרש (בפרוש ראשון) פסוק י"ח לעיל "באר חפרוה" - זאת היא הבאר אשר חפרוה שרים משה ואהרן, "במשענתם" - במטה. ורק במדבר צין משה ואהרן היו שותפים בזה (בהמשך יתברר מהו לשון רבוי "משענתם", כי היו שם שתי מטות).

ועדיין אפשר לומר שבאר נתנה להם בראשונה ברפידים, רק הפסוקים ט"ז וי"ח לעיל מדברים על נתינה מחודשת במדבר צין. אבל ישנה קושיה, מניין היו להם מים עד רפידים? אומנם כתוב בפרוש שהיו להם מים במרה, "וימתקו המים" ובאילם "שתי עשרה עינת מים". אבל מה שתו בחניה ים סוף אחרי אילם, ובחניה מדבר סין, ודפקה ואלוש? ואפשר לתרץ שהם לקחו אתם מים להרבה ימים כמו שלקחו אתם לחם (מצות) אשר הספיק להם שלשים יום עד החניה במדבר סין. אבל אם כך הדבר מדוע במרה "וילנו העם על משה לאמר מה נשתה?" וסתם קשה על הפסוק "וגם צדה לא עשו להם" (שמות י"ב ל"ט). האם אוכל לשלשים יום לא נחשב לצדה?

וי"ל שהם עשו צדה לשבוע שהרי אמרו לפרעה "דרך שלשת ימים נלך" (שמות ח' כ"ג): שלשה ימים במדבר ויום אחד לזבוח ושלשה ימים לחזור. מאכל אדם ביום שתי סעודות- 8 ביצים, ובשבת שלש סעודות – 12 ביצים. סה"כ 60 ביצים. והם הסתפקו בשתי סעודות של ביצה שהוא שיעור שביעה קטן ביותר, שתי סעודות ביום. לכן הספיק להם אוכל לשלושים יום. וכמה לקחו מים? השערה שלנו שבכל מקום שהיו מים, מלאו כלים שלהם לשמנה ימים כי אדם יכול להתענות במדבר מאוכל אבל לא ממים.

כעת נעשה חשבון מפורט של הספקת מים עד רפידים. בני ישראל יצאו מרעמסס בט"ו ניסן ביום ה' בשבוע ובו ביום חנו בסוכות. לפי חשבוננו (ראה [מאמר מסעות](#) [חניה סוכות](#)) חניה זאת נמצאת בקצה אגם המר. אבל בזמן קדום היתה שם תעלת מים מתוקים מנילוס (ראה [תעלה קדומה](#)). לכן לבני ישראל היו שם מים מתוקים. ביום ששי ט"ז ניסן בבוקר הם נסעו לאיתם ולפני הנסיעה מלאו את הכלים מים לשמנה ימים. חניה איתם וכן חניה בפי החירות נמצאות על שפת מפרץ סואץ ומן הסתם אין שם מים מתוקים. קריעת ים סוף היתה בשביעי של פסח, ביום רביעי בשבוע באשמורת בוקר. אחרי זה בני ישראל הלכו שלשה ימים במדבר – רביעי, חמישי וששי והגיעו למרה ביום ששי בערב כ"ג ניסן. כאן נגמרו להם מים כי עברו בדיוק שמנה ימים משיצאו מסוכות. בשבת כ"ד ניסן ישבו במרה ושם נצטוו על שבת. לא התפרש מתי היו מסעות הבאים פרט לחניה במדבר סין אשר היתה ביום ט"ו לחודש השני (אייר). לפי חשבון ימי שבוע זהו שבת. בין מרה למדבר סין היו עוד שתי שבתות- א' אייר וח' אייר. לא נאמר בגנות ישראל שהם לא שמרו שבתות אלו. לכן השערה שלנו שהם נסעו בשבתות אלו על פי הדיבור כמו שנסעו בשבת מים סוף למדבר סין. אבל בשבת הבאה בכ"ב באייר ישבו באלוש ואותה חללו. ועל שבת זאת נאמר "אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון, שנאמר ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקט וכתוב בתריה ויבא עמלק" (שבת קי"ח י"ב). מכאן מלחמת עמלק ברפידים היתה למחרת שבת ההיא בכ"ג אייר בערב. אכן כתוב בס"ע פרק ה' "אחז בשבת בכ"ג באייר נסעו מאלוש ובאו לרפידים ושם נתנה הבאר ונלחמו עם עמלק ושם עשו שבת שניה".

נשלים את החשבון. בני ישראל נסעו ממרה לאילם בא' אייר, מאילם לים סוף בח' אייר ומים סוף למדבר סין בט"ו באייר. באילם כאמור היו להם מים. מים אלו הספיקו להם שמנה ימים מח' אייר בבוקר עד ט"ז בבוקר. בט"ו באייר נגמר להם לחם ולמחרת בבוקר ירד המן. לכן בהכרח באותו בוקר ט"ז אייר יום א' בשבוע נתנו להם מים. והם לא התלוננו בשבת על חוסר מים כי עדיין היו להם קצת מים עד מחר.

אבל אין לכך שום רמז בתורה! אולי הרמז נמצא בפסוק "ויענך וירעבך ויאכלך את המן וכו'" (דברים ח' ג'). ירעבך- באוכל שלשים יום ראשונים, ויענך- בצמא. מקיש צמא לאוכל. לכן גם מתן מים צריך להיות סמוך למתן אוכל- "ויאכלך את המן".

לפי חשבון זה באר מרים נתנה להם לראשונה במדבר סין. ויש קשר בין סין לצין בחילוף אותיות ס' וצ'. לאותיות אלו יש מוצא סמוך בין השיניים. שתי החניות כאמור נקראות "מדבר". במדבר צין נתנו להם מים מחדש. ושם במות מרים התברר שמים אלו היו בזכותה. על כן תחילת נתינת המים גם כן היתה בזכותה. לכן המילים "ומדבר מתנה" בפסוק י"ח מתייחסות לשתי נתינות אלו.

ויש קשר גאוגרפי בין מדבר סין למדבר צין. כדי להבין אותו יש להתבונן במפת סיני מסובכת בכ- 20.5 מעלות נגד כיון השעון. קו תכלת הוא קו גאודזי אשר מחבר את את קדש צין עם קדש סין. המשך קו זה פוגע במדויק בחניה 24 מתקה. קו צהוב הוא קו גאודזי אשר עובר דרך גבול מזרחי של אדום, דהיינו חניות פונן, אבות ועיי העברים. המשכנו אותו דרומה. שני קוים מקבילים. יותר מדויק, מרחק מקדש צין לקו צהוב שוה 68.16 ק"מ ומרחק בין מתקה לקו צהוב שוה 67.96 ק"מ כאשר מרחק בין קדש צין למתקה כ- 254 ק"מ. זה הפרש 0.2 ק"מ למרחק של 254 ק"מ או כ- 0.04 מעלות. (הערה: למעשה הטל של קוים אלו על רשת ישראל גלילית נותן מקבילות עד כדי 0.01 מעלה). כל החניות מהר סיני עד קדש צין היו בין שני קוים אלו. הדבר מסביר את הפסוק "ונסב את הר שעיר ימים רבים" (דברים י"ב א'). בני ישראל עברו מסעות בין הר סיני לקדש צין שלש פעמים וראו לפנייהם צפונה בכיון 20.5 מעלות את ארץ שעיר בין גבול מזרחי שלה עד פינה צפון-מערבית שלה בקדש צין. לפי כיון זה קדש צין נמצאת בדיוק כנגד קדש סין.

אבל קשה, אם באר נתנה להם במדבר סין, מדוע לא היו להם מים ברפידים? וי"ל שמים במדבר סין נתנו רק פעם אחת, בט"ז אייר בבוקר. והם מילאו את כליהם והספיקו להם המים לשמנה ימים עד כ"ג אייר בערב כאשר הגיעו לרפידים. ומאז המים לא פסקו. ועל נתינה קבועה זאת אומר סדר עולם "ושם נתנה הבאר".

לפי חשבון מסעות שכתבנו במאמר מסעות (מסע 8), דפקה בה חנו בני ישראל אחרי מדבר סין היא הר סיני ושם בל"ג בעומר בני ישראל קבלו את תורת הקבלה. על כן נתינת מים במדבר סין כמו נתינת מים ברפידים, קדמה למתן תורה. וכן מים במרה קדמו למתן תורה כמו שכתוב "שם שם לו חק ומשפט" (שמות ט"ו כ"ה) וכמו שמבואר בגמרא (סנהדרין נ"ו ב'). ועל זה אמרו חז"ל (ב"ק פ"ב ע"א) "אין מים אלא תורה". וכן "שתים עשרה עינת מים" באילם נסמכו ל"שבעים תמרים" כנגד סנהדרין שממנה יוצאת הוראה. ונראה שגם מים במרה היו בזכות מרים אחות משה כמו שמרמזת המילה "מְרִים".

האם בחניה מדבר סיני שגם היא נקראת "מדבר", התחדש דבר מבחינת מי באר? כתוב במד"ר (פרשת במדבר א') "כיון שהיו הדגלים חונים והמשכן עומד היה אותו הסלע בא ויושב בחצר אהל מועד והנשיאים באים ועומדים על גביו ואומרים עלי באר והיתה עולה". ובמד"ר (פרשת חקת י"ט) כתוב "כרוה נדיבי העם במחוקק במשענותם שהיו הנשיאים עומדים על גבה ומושכין במטותיהן כל אחד ואחד לשבטו ולמשפחתו וריוח שבין הדגלים מלא מים מגוברין". משמע שהדבר היה אחרי הקמת המשכן שאז גם נשיאים היו שותפים בעלית הבאר.

ב) מי מריבה

יש הקבלה בין מי מריבה בקדש ציין ומסה ומריבה ברפידים. בשניהם רבו על המים. בשניהם משה היכה בסלע. ברפידים היתה תחילה של נתינת מים באופן קבוע ובקדש ציין הפסקה ונתינה מחודשת. אבל יש עוד הקבלות שמתגלות ע"י חשבון מסעות. במאמר מסעות התברר שחניה חצרות בה הצטרעה מרים נמצאת במקום רפידים. ועל זה נאמר "אל נא תהי כמת" (במדבר י"ב י"ב). ובקדש ציין מרים מתה. ועוד התברר שמעשה קורח היה במקהלת, ולפי סדר מסעות חזרו שם לרפידים. ושם רבו על קדושה שאמרו "כל העדה כלם קדשים" לעומת "ואת הקדוש והקריב אליו". לכן שם מי מריבות קדש שייך לשני המקומות. מתוך זה נתן להבין הבדל בין גבול דרומי של הארץ בפרשת מסעי ולבין גבול דרומי לעתיד לבוא. בפרשת מסעי גבול דרומי עובר דרך מדבר ציין (במדבר ל"ד ג'). לעומת זאת ביחזקאל מ"ח כ"ח כתוב "והיה גבול מתמר מי מריבת קדש וכו'". ושם לא יתכן שגבול יעבור דרך קדש ציין כי לפי חשבון רצועות השבטים ביחזקאל מ"ח כל חצי האי סיני הוא חלק של ארץ ישראל. על כן בהכרח "מי מריבת קדש" ביחזקאל זהו רפידים בדרום סיני על שפת מפרץ אילת.

אבל יש הבדל ביניהם. בפרשת חקת כתוב "קח את המטה וכו' ודברתם אל הסלע". וראה רש"י שם באריכות שהיו צריכים לדבר אל סלע "שאלו דברתם אל הסלע והוציא הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דבורו של מקום קל וחומר אני". לכאורה מדובר על מטה של משה אשר היה עשוי מאבן ספירינן משקל ארבעים סאה (תנחומא וארא). אבל חזקוני (במדבר כ' ח') הביא נימוקים שמשה נצטווה לקחת את המטה של אהרן אשר היה "מלפני ה'". וכלי יקר כתב שם אריכות לתת טעם לדבר. מאידך משה הכה בסלע במטה של ספירינן. ויש להבין מה הקשר בין שני המטות.

על מטה של אהרן כתוב במדבר רבה (קורח, י"ח) "ומטה אהרן, יש אומרים הוא המטה שהיה ביד יהודה שנא' ומטך אשר בידך וי"א הוא המטה שהיה ביד משה ומעצמו פרח שנא' והנה פרח מטה אהרן ואית דאמרי נטל משה קורה אחת וחתכה לשנים עשר נסרים ואומר להם כולכם מקורה אחת טלו מקלכם". נתחיל מדעה שלישית. סתם קורה אמה על אמה כמו עמודי החצר, באורך לא ידוע. נתן לחתוך אותה לשנים עשרה נסרים של טפח על שלשה טפחים (טפח הוא 1/6 אמה). ומשה שם מטה אהרן "בתוך מטותם" ופרש"י "הניחו באמצע שלא יאמרו מפני שהניחו בצד שכינה פרח". והנה, אם מסדרים 11 מלבנים של 1 על 3 טפחים בעיגול כך שצד צר יוצר מצולע של 11 צלעות, אז מלבן נוסף של 1 על 3 נכנס לתוכו עם רווח קטן (ראה שרטוט המטות). העמדנו את העיגול צמוד לפרוכת (בצבע תכלת) בין בדי הארון ובין עמודי הפרוכת. אחרי שפרח מטה אהרן, משה החזיר אותו "לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי" (במדבר י"ז כ"ה). לפני העדות- היינו לפני ארון העדות, אבל לאות לבני מרי- מחוץ לקדש הקדשים כדי שהם יוכלו לראות אותו. מטה אהרון עמד לפני כן במרחק שלשה טפחים מזרחה מפרוכת. נשאר שם מקום פנוי למטה אחר. אולי באותו מקום הציבו את מטה של משה?

כעת נעשה חשבון מידות של מטה משה. כדי ליישב דעה שניה עם דעה שלישית במדרש, נניח שמטה של משה היה דומה למטה אהרון, טפח על שלשה טפחים באורך לא ידוע. אבן ספיר היא סוג של קורונדום. משקל סגולי שלו קבוע- פי 4 ממים. אם משקל המטה היה 40 סאה של מים אז נפח שלו היה 10 סאה. נזכיר ש-40 סאה זהו נפח של מקוה אמה על אמה ברום שלש אמות. קל לבדוק ש- 10 סאה

זהו נפח של טפח על שלשה טפחים באורך 9 אמות. מאחר ומשה היה בגובה 10 אמות, המטה הגיע בערך עד גובה פה שלו.

נראה שמטה של אהרן פרח למעלה ולא בצד, אחרת לא ברור באיזה צד פרח. ואפשר להסתפק האם גובה מטה של אהרן היה 9 אמות לפני שפרח או אחרי שפרח. במאמר [נס החנוכה](#) תיארו את [מנורת המקדש](#). ושם הראו את צורת הפרח, הגביע וכפתור. בפרט התברר שגביע היה הפוך וגובה של גביע ופרח היה חצי טפח ואילו גובה כפתור היה טפח. ועוד התברר שכפתור תחתון במנורה מכוסה מלמטה ע"י פרח ומלמעלה ע"י גביע. לכן נראה לדמות פרח במטה של אהרן לפרח במנורה וציץ לגביע הפוך, ושקדים (מיעוט שקדים שנים) דבוקים זה לזה לכפתור. שלשתם ביחד תפסו טפח אחד. גובה מנורה היה כידוע 18 טפחים או 3 אמות, שלישי מגובה מטה. לכן אם נדמה גובה העמוד לגובה המנורה אז גובה פרח, כפתור וציץ צריך להיות חצי אמה. והשאלה היא האם גובה מטה אהרן היה 8.5 אמות לפני שפרח ו-9 אמות אחרי כן, או הוא היה 9 אמות בתחילה ו-9.5 אחרי כן. [בשרטוט מן הצד](#) רואים את שני המטות צמודים לפרוכת. כחול זהו מטה של משה. העדפנו את האפשרות הראשונה, אחרת מטה של אהרן במבט ממזרח היה מסתיר לגמרי את המטה של משה. לגובה ראשוני 8.5 אמות יש משמעות. נזכיר שמשכן וכליו נמדדו באמות התורה של 48 ס"מ ואילו מקדש נמדד באמות הארץ של 51 ס"מ. שמנה וחצי אמות התורה הם בדיוק שמנה אמות הארץ (הערה: זהו גובה של ים של שלמה- גובה שוורים שלש אמות וגובה הים חמש אמות). ויש עוד הקבלה בין שני מטות אלו לעמודי בועז ויכין. גובה העמודים היה שמנה עשרה אמה (מ"א ז' ט"ו), כפול מגובה מטה של משה. מאידך בדה"ב ג' ט"ו כתוב "עמודים שנים אמות שלשים וחמש". ונראה שהוא מחבר גובה מטות אהרן ומשה $9+8.5=17.5$ ומכפיל בשנים.

אחרי הקדמה זאת נתן להבין את פרשת המטות במעשה מי מריבה. משה נצטווה לקחת מטה ממשכן. והיו שם שני מטות צמודים, מטה של אהרן וסמוך לו ממערב מטה של משה. ומאחר ונאמר לו "ודברתם אל הסלע", הוא הבין שזאת פעולה משותפת שלו ושל אהרן. "ויקח משה את המטה מלפני ה' כאשר צוהו" - לקח את שני המטות ביחד כי שניהם מלפני ה' והיו כאילו למטה אחד. ואז נתן לאהרן מטה של עץ ומשה עמד עם מטה של ספרינון. מטה של עץ כנגד מידת הרחמים ומטה של ספרינון כנגד מידת הדין. ומה היה דיבור לסלע ומה חלקו של אהרן בדיבור זה? נראה לי שמשה היה צריך ללמד את אהרן גזירה שוה: עץ יבש וסלע יבש. כמו שעץ יבש נתן פרות כך סלע יבש יתן מים. וכידוע אין לומדים ג"ש אלא מרבותיו. ועצם החזקת מטה של עץ ע"י אהרן ושמיעת דברי משה היתה במקום דיבור של אהרן. ואז בני ישראל היו לומדים קו"ח כמו שכתב רש"י, שהרי קו"ח אדם לומד מעצמו. ומה היה צורך במטה של משה? כדי שמעשה זה יהיו בשיתוף של מידת הרחמים עם מידת הדין.

אבל משה כעס כאשר אמר "שמעו נא המרים". וגברה מידת הדין. וסלע לא שמע. ולפי שבא לכלל כעס בא לכלל טעות ויך את הסלע במטהו פעמים (ספרי, במדבר, מטות קנז). ואיזה מוסר השכל יכלו בני ישראל ללמוד? שכמו שסלע נתן מימיו אחרי שקיבל פעמים מכות, גם ישראל יחזור בתשובה אחרי שבית מקדש יחרב פעמים?

ויש שאלה מסקרנת: מנין היתה הקורה שממנה משה עשה שתיים עשרי מטות? ניחוש שלי שזהו העץ אשר המתיק את המים במרה. לכן תיקון המים בסוף הדרך במקום שמתה מרים היה צריך להיעשות באותו עץ אשר תיקן את המים בתחילה. ויש קשר בין מְרִיָּם ומִים מְרִיָּם וּשְׁמֵעוּנָא הַמְרִיָּם. וגם במרה היה שילוב של מידת הרחמים עם מידת הדין. המתקת המים מצד מידת הרחמים ודינים שנצטווו שם כמו שכתוב "וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט".

אבל לנשיאים היו מטות לפני שמשו חתך את הקורה במעשה קורח . ובעזרת מטות אלו הם משכו את מי באר לשבטים שלהם כמו שכתוב במד"ר (פרשת חקת י"ט). והיו להם 12 מטות ולא 11. מניין היו מטות אלו? אולי עץ שמשו השליך למים במרה היה באורך 17.5 אמות, מחצית מאורך עמודי בועז ויכין בדה"ב ג' ט"ו. ומשה חתך את העץ לשנים, אחד באורך 9 אמות כמו מטה שלו, ונשאר עץ באורך 8.5 אמות. מעץ ראשון הוא חתך 12 מטות טפח על שלשה טפחים ברום 9 אמות ונתן ליי"ב שבטים לא כולל לוי אבל כולל אפרים ומנשה בתור שני שבטים. ובמעשה קורח משה חתך את היתרה ל- 12 נסרים כפי שתיארנו. ונתן אחד לאהרן כנציג לויים ויתר לאחד עשרי שבטים כאשר שבט יוסף הוא אחד. ובמטות אלו לא השתמשו כדי להוציא מים פרט למטה של אהרן בקדש צין.

ג) השתלשלות של באר אחרי מות מרים

כתוב בספרי (דברים פרשת נצבים פיסקא שה) "מתה מרים בטלה הבאר וחזרה בזכות משה ואהרן מת אהרן בטל עמוד ענן וחזרו שניהם בזכות משה מת משה בטלו שלשתם ולא חזרו". משמע שבאר לא פסקה מקדש צין עד מות משה בערבות מואב. אבל אחרי מות אהרן "ויסעו מהר ההר דרך ים סוף לסבב את ארץ אדום ותקצר נפש העם בדרך. וידבר העם וכו' כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלקל". מכאן שמים פסקו. ובאר מוזכרת שוב רק בשירת באר אחרי שעברו את נחל ארנון. וגם לא מובן לאיזה לחם הם התכוונו, שהרי היה להם מן והם מאסו בו שקראו לו "לחם הקלקל". כדי להבין את הדברים יש לערוך את סדר מסעות במרחב ובזמן אחרי מות מרים. מרים מתה ב' ניסן (כך כתוב בסדר עולם פרק י' אבל בפרק ט' כתוב שמתה בר"ח ניסן). בני ישראל ישבו בקדש צין עד ערב ר"ח אב ואז נסעו להר ההר. אהרן מת בר"ח אב ואז הסתלקו ענני כבוד. ולמחרת נלחם בהם עמלק. ובני ישראל חזרו שבע מסעות אחורה למוסרות בשבעה ימים. ושם בכו את אהרן שבעה ימים מט' באב עד ט"ו באב. ובט"ו באב התחילו לחזור להר ההר, סה"כ שמנה ימים כי בשבת לא נסעו. ושם בכו את אהרן 30 יום פחות שבוע אשר בכו במוסרות, מכ"ג אב עד ט"ו באלול. ובט"ז באלול נסעו לסבב את ארץ אדום. ומתוך חשבון מולדות מתברר שר"ח אב שנת 2488 (למניין בהר"ד) בו מת אהרן היה יום שלישי בשבוע. לכן ט"ז אלול היה יום ששי. ובו ביום באו לקדש צין ושם חנו בשבת. ולפני שנסעו, ירד להם בהר ההר מן ליומיים. וכן ירד מן ביום ראשון בבוקר בקדש צין. אבל בארבע חזשים אשר ישבו בקדש צין על גבול ארץ אדום היו רגילים לקנות לחם אצל אדום (הערה: לכן התרגלו ליציאות. אבל מן היה נבלע באברים. ועל זה אמרו "לחם הקלקל"). וכאן בבוקר לא היה ממי לקנות כי קדש צין הוא גבול שדה עמלקי (כמו שמוכח מפסוק בראשית י"ד ז' ורש"י שם). ועמלקים ברחו משם כי פחדו מנקמה של ישראל. בכך תרצנו את הקושיה על "אין לחם".

אבל מים לא היו להם, לא מן הבאר ולא מעמלקים. ומה שתו משך 23 יום בהר ההר ומשך 7 ימים במוסרות ומשך ימים שברחו מהר ההר למוסרות וחזרו משם? וי"ל שבר"ח ניסן במות אהרן הסתלקה הבאר וב"י הספיקו למלא את כליהם מים לשמנה ימים כהרגלם כמו שהוכחנו בפרק א). ומים אלו הפסיקו להם עד ט' באב במוסרות. אבל באר לא היתה להם כל ימים אלו כי היו במנוסה ולא הקימו משכן. ומה שתו במוסרות? והנה התברר במאמר מסעות שמסורות נמצאת במקום רפידים שם משה היכה בסלע ושם נלחמו בעמלק בראשונה. לכן חזרו להם מים באותה הנקודה, שוב סמוך למלחמה עם עמלק. ובאר היתה אתם עד ט"ו באב. ושם מלאו מים לשמנה ימים אשר הספיקו עד כ"ג אלול כאשר

חזרו להר ההר. אבל באר לא היתה להם כל שמנה ימים ממוסרות להר ההר כי אין אלו מסעות אשר נמנו בתורה. ובכ"ג אב שוב חזרה להם הבאר בהר ההר הפעם בזכות משה. והיתה אתם עד שנסעו משם בט"ז אלול. ובט"ז אלול ב"י מלאו כליהם מים לשמנה ימים. ומים אלו הספיקו עד החניה הרי העברים אחרי שעברו את מעברי ארנון.

אבל כאן נדרש חשבון מדוקדק. סדר החניות אחרי קדש צין הוא: צלמנה, פונן, אבות, עיי העברים, דיבן גד, עלמון דבלתימה, הרי העברים. סה"כ שבע מסעות בשבעה ימים. הם יצאו מקדש צין ביום ראשון י"ח אלול והגיעו לעלמון דבלתימה ביום ששי בערב ושם חנו משך השבת. וביום ראשון כ"ה אלול עברו את מעברי ארנון הגיעו להרי העברים. לכן מט"ז אלול בו מלאו את כלים עד כ"ה אלול עברו 10 ימים. ולא הספיקו להם מים!
כאן צריך להזכר בפסוקים בדברים פרק ב

(כו) וְאֶשְׁלַח מְלָאכִים מִמִּדְבַּר קִדְמוֹת אֶל-סִיחֹן מֶלֶךְ חִשְׁבּוֹן דְּבָרֵי שְׁלוֹם לְאֶמְרִי:
(כז) אֶעֱבְרָה בְּאֶרְצָךְ בְּדַרְךְךָ אֲלֵךְ לֹא אֶסּוּר יָמִין וּשְׂמֹאלוֹ:
(כח) אֲקַל בְּכֶסֶף תִּשְׁבְּרֵנִי וְאֶכְלֵתִי וּמַיִם בְּכֶסֶף תִּתְּנֵנִי לִי וְשִׁתִּיתִי רַק אֶעֱבְרָה בְּרַגְלִי:
(כט) פְּאֶשֶׁר עָשׂוּ-לִי בְּנֵי עֵשׂוֹ הַיִּשְׁבִּים בְּשַׁעִיר וְהַמּוֹאֲבִים הַיִּשְׁבִּים בְּעֵר עַד אֲשֶׁר-אָעֵבֵל אֶת-הַיַּרְדֵּן אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יִקְנֶק אֱלֹהֵינוּ נִתֵּן לָנוּ:

מכאן משמע שהם קנו מים מבני עשו ומואבים. וכעת מובן מדוע לא היתה באר כל הדרך עד הרי העברים - כדי שב"י יקנו מים מאדומים ומואבים. אבל אז הם לקחו אתם מים מיותרים! ו"ל שמואבים לא מכרו להם לחם ומים כמו שמעיד הכתוב "לא יבוא עמוני ומאבי בקהל ה' וכו' על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים וכו'" (דברים כ"ג ד'). וכך הבין אבן עזרא (בדברים ב' כ"ט) שלא קדמו לא בחינם ולא בכסף. אבל אחרים פרשו שלא קדמו בחינם. והנה לגבי בני עשו כתוב בפרוש "אכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם וגם מים תכרו מאתם בכסף ושתיתם" (דברים ב' ו'). ולפי חשבון שלנו ארבע חניות: צלמנה, פונן, אבות, עיי העברים היו על גבול אדום. על כן, בכל מקרה היו להם מים מיותרים! ואפשר לתרץ שבני עשו מכרו להם אוכל ומים רק בקטע אחד: בין צלמנה ופונן. ולפי חשבוננו זהו הקטע אשר מוזכר בפרוש בפסוק דברים ב' ח' "דרך הערבה מאילת ומעציון גבר". ועדיין חסר יום אחד!

וי"ל שהם עברו את מעברי ארנון במוצ"ש בלילה. ואמוריים הסתתרו במערות בערב בציפייה שבני ישראל יעברו בנחל ביום. והרים נסגרו בלילה ומחצו אותם ובני ישראל עברו למעלה (ראה רש"י במדבר כ"א ט"ו באריכות). והיה זה כ"ה אלול, יום ראשון לבריאת העולם. כנגד אמרו הידוע של רבי יצחק (ראה רש"י על פסוק ראשון בראשית), להוכיח שבני ישראל לא ליסטים והם נכנסו בלילה תחילת בריאת העולם לארץ. ולא ראו בלילה שנחל נסגר. ובאר העלתה את גופות אמוריים הם עמלקים של סיחון הוא מלך ערד (ר"ה ג' ע"א). ואז אמרו שירת באר בבוקר כמו בים סוף.

ונראה שחשבון מצומצם הזה מוכיח שמואבים לא מכרו לבני ישראל לחם ומים. ומשה התגרה בסיחון בשני דברים, כי בני עשו ומואבים לא נתנו לבני ישראל לעבור בארצם ועוד בני מואב גם לא מכרו להם אוכל ומים. ועוד נראה שעשו אכן נתן לבני ישראל לעבור בתחומם בקטע צלמנה-פונן כי לעשו היתה טענת על התחום עד מפרץ אילת. וראה מה שכתבנו [במאמר על מסעות](#) בסימן ו'.

ד) ביאור שירת באר

במדבר פרק כא

- (טז) ומשם בארה הוא הבאר אשר אמר יקוּן לַמַּשֶׁה אֶסְף אֶת־הָעָם וְאֶתְנָה לָהֶם מַיִם:
(יז) אַז יִשָּׂיר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלַי בָּאֵר עֲנוּ־לָהּ:
(יח) בָּאֵר חֲפְרוּהָ שְׁרִים פְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בְּמַחֲקָה בְּמִשְׁעָנְתָם וּמִמְדָּבָר מִתְנָה:
(יט) וּמִמְתָּנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל בְּמוֹת:
(כ) וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא אֲשֶׁר בְּשִׁדָּה מוֹאָב רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְנִשְׁקָפָה עַל־פְּנֵי הַיַּשִּׁימֹן:

משם בארה- כמו שפרש רש"י.

הוא הבאר אשר אמר ה' - בקדש צין.

אז ישיר ישראל וכו' - בהרי העברים.

עלי באר - כמו שפרש"י.

באר חפרוה שרים - משה ואהרן בקדש צין.

כרוה נדיב העם - נשיאים בהר סיני וחניות אחרי כן.

במחקק - מטה של משה ברפידים וכן מטה של משה בקדש צין. וגם מרמז על עץ אשר משה השליך למים במרה, שסמוך לו "שם חוק ומשפט".

במשענתם - מטה משה ומטה אהרן קדש צין. פרוש אחר: מטות של י"ב הנשיאים כמו שכתוב במדרש.

וממדבר מתנה - מדבר סין, מדבר סיני ומדבר צין כפי שפרשתי בסעיף א).

וממתנה נחליאל - מקדש צין ששם היתה מתנה אחרונה, לנחל ארנון.

במות - הרי העברים. אולי שם בלק בנה במות בעל, לכן נקרא במות?

ומנחליאל במות - מנחל ארנון בגובה כ- 105 מ' על פני הים (לפי גוגל ארץ) באר העלתה את אברי האמוריים נגד כוח הכובד להרי העברים לגובה כ- 640 מ' ולמרחק 15 מיל צפונה. סימן לירדן שיעלה לשמים נגד כוח הכובד וכן נהר עתידי מקדש הקדשים ילך נגד כוח הכובד.

הגיא - נחל (מסומן בכחול) אשר יורד מראש פסגה למרכז מחנה בערבות מואב ומשם יורד לירדן בסמוך למקום בו הוא נופל לים המלח. ערוץ דרומי של הנחל (קו תכלת) מתחיל מתל חשבון הוא חשבון המקראי.

ראש הפסגה - שיא גובה (895 מ' מעל פני הים) בקו רוחב של מרכז המחנה בערבות מואב (31.815633)

(הערה: מרכז המחנה נמצא על גבול מזרחי של תרומה 37.5 מיל של 1.02 ק"מ מזרחה ממרכז ירושלים על ציר אשר יוצא ממרכז קדש הקדשים בכיון זריחת שמש בפסח ממוצע, 6.1975 מעלות צפונה מן המזרח. מרכז ירושלים נמצא בפתח של חצר מזרחית החיצונה 286 אמות מזרחה ממרכז קדש הקדשים). ראש פסגה נמצא 16.463 ק"מ או 16.140 מיל מזרחה ממרכז המחנה.

הישימן - נראה לדמות אותו לבית הישמת בפסוק "ויחנו על הירדן בית הישמות עד אבל השטים בערבות מואב" (במדבר ל"ג מ"ט). וכתב רש"י שם "כאן למדך שיעור מחנה ישראל י"ב מיל". שיטים בו זנו בני ישראל עם בנות מואב היה בהכרח בגבול מזרחי של המחנה. לכן ישימן נמצא בגבול מערבי של המחנה, אולי כנגד ראש הפסגה. ויש להסתפק האם הוא נמצא באמצע הגבול בקו רוחב 31.815633 או על ציר זריחת השמש היוצא ממרכז ק"ק בקו רוחב 31.809638.

ונשקפה על פני הישימן. רש"י כתב שני פרושים. א) ונשקפה אותה הפסגה על פני המקום ששמו ישימן והוא ל' מדבר שהוא שומם; ב) ונשקפה הבאר על פני הישימן שנגנזה בימה של טבריה והעומד על הישימן ורואה כמין כברה בים והיא הבאר כך דרש רבי תנחומא. לפי שני הפרושים באר לא עלתה אל ראש הפסגה. מי שכן עלה זהו משה כמו שכתוב "עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וכו'" (דברים ג' כ"ז). ולא מובן מה מיוחד במקום הזה "הישימן" ואיך הוא קשור לבארה של מרים.

ונראה לי שזהו מקום של בור של יוסף. וראה מה שכתבנו במאמר [ויצא יעקב](#) (פרק 9 ה' עמ' 34) שדודן בו מכרו את יוסף זהו סוכות של יעקב והוא מרכז מחנה ישראל בערבות מואב. לכן מקום זה נקרא ישימן, לשון מדבר שהוא שומם כנגד "הבור הזה אשר במדבר" וכנגד "והבור רק אין בו מים". ונראה שבבור זה שלמה יצק את הים "בבכר הירדן יצקם המלך במעבה האדמה בין סכות ובין צרתן". והים במקדש היה כעין בארה של מרים. לכן מקום גניזת הבאר קשור לישימן זה.

ה) היכן נגנזה בארה של מרים?

כתוב בגמרא ירושלמי (כתובות פרק י"ב הל' ג') "ונשקפה על פני הישימן אמר רבי חייה בר בא כל מי שהוא עולה להר הישימן וראה כמין כברה קטנה בים טיבריא זו היא בארה של מרים אמר ר' יוחנן בר מרה שערינהו רבנן והא היא מכוונא כל קבל תרעא מציעתא דכנשתא עתיקתא דיסרוגנין (מכוונת כנגד שער אמצעי של בית כנסת עתיק של סירוגנין). האם נתן היום לראות את המקום? בשנת 2013 התפרסם מאמר על [מבנה תת ימים ענק](#) בכנרת סמוך לחוף כנגד פוריה עלית. למבנה יש צורה של חרוט. קוטר שלו כ- 70 מ'. הוא בנוי אבני בזלת באורך עד מטר. מבנה זה מסומן ב**מפה** ע"י נקודה אדומה. ע"י השוואה עם מפת גוגל ארץ שחזרנו את המקום ב**תמונה** (ראה גם [קובץ kml](#)). קואורדינטות של הנקודה: רוחב [32.732665](#), אורך [35.574592](#). לפי השערה שלנו ישימן נמצא בגבול מערבי של מחנה בערבות מואב. קו אורך שלו [35.576051](#). נקודה שלנו נמצאת כ- [138](#) מ' מערבה מקו אורך זה. במאמר על **טבריא** (פרק ו') הראנו שתחום שבת של חמת גדר הוא העתק של מחנה ישראל בערבות מואב 100 מיל צפונה ושלישה מיל מערבה. קו רוחב [32.732665](#) נמצא [99.697](#) מיל צפונה מקו רוחב של מרכז המחנה ו- [100.348](#) מיל צפונה מנקודה בה ציר [6.1975](#) מעלות חוצה את הגבול המערבי. ממוצע של שני מספרים אלו [100.022](#) מיל.

יתכן שגבול שישיומן בגבול מערבי של מחנה ישראל נמדד לא ממרכז ירושלים אלא ממרכז קדש הקדשים, דהיינו הוא נמצא $6-37.5=31.5$ מיל מזרחה ממרכז ק"ק. במקרה כזה הוא נמצא 286 אמות או 146 מ' מערבה יותר. אז מבנה נמצא לא 138 מ' מערבה אלא 8 מ' מזרחה מקו אורך של הישימן. אי התאמות אלו נמצאות מעבר למידות המבנה ודיוק שיחזור קואורדינטות שלו ע"י מפה. לכן השערה שלנו שמבנה תת ימי זה מסמן את מקום גניזת בארה של מרים. אין הכרח לומר שבני ישראל בנו את המבנה. השגחה עליונה יכלה לגלגל כך שתרבות אחרת בנתה אותו כדי שהוא ישמש לצורך זה בעתיד.

לפי סברה שלנו "נשקפה על פני הישימן"- פירושו שבאר משקיפה מצפון דרומה אל הישימן אשר בגבול מערבי של המחנה בערבות מואב.

אבל ירושלמי מקשר את הישימון להר הישימון מערבית לכנרת. והיה שם ישוב "יסרגנין" ובו בית כנסת עתיק. האם קיים שריד לישוב זה? ראה [מאמר על קדש נפתלי](#) של מ. כוכבי. סימנו [במפה](#) שני אתרים סמוכים שהוא מזכיר: חירבת אל קדיש ושייך א-רום (שיחזור נעשה בעזרת מפה במאמר). את הראשון הוא מזהה עם קדש נפתלי של ברק (שופטים ד' ו'). בסקר שנערך במקום נמצאו חרסים מתקופת ברונזה תיכונה, ברונזה מאוחרת, מתקופה ישראלית ותקופה פרסית. אתר שני נחקר באופן שטחי ע"י A. Saarisalo לפני כמאה שנה. נמצאו בו שתי בריכות עם שרידי קירוי קשתות ובעיקר חרסים רומיים-ביזנטיים. זה מתאים לתקופה של משנה וגמרא. אולי זהו הישוב יסרוגנין. חורבה זאת נמצאת על מצוק גובה 52 מ' מעל פני הים או 264 מ' מעל פני כנרת. סימנו במפה מעיין עיקרי שם, את עין פוריה. ממנו יורד נחל שלם. מחורבה שייך א-רום יורד נחל יחציאל. מבנה תת ימי נמצא בין שני שני נחלים אלו. מדוע המקום נקרא הר הישימון? אולי מפני ששום דבר לא גדל עליו? האזור הפורה של גינוסר נמצא צפונה ממגדל.

ו) באר מרים לעתיד לבוא

כתוב בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"ה) "רבי עקיבא אומר כל מקום שהיו אבותינו הולכים היתה הבאר מהלכת לפנייהם וכו'. וכתוב בירושלים והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים (זכריה י"ד ח') היא הבאר שעתידה לעלות בירושלים ולהשקות את כל סביבותיה". במאמר [ויצא יעקב](#) מבאר שבע (בפרק 7) תיארו את מהלך הנהר אשר ייצא מקדש הקדשים והקשר שלו לנהר שיצא מעדן והיה לארבעה ראשים. לפניך קבצים אשר מראים את הנהר העתידי. [נהר ראשון](#) יוצא מקדש הקדשים בצורת משולש, כאשר גבול דרומי שלו הולך מזרחה וגבול צפוני מכוון לפי ציר בית המקדש שני 5.971 מעלות צפונה מן המזרח. הנהר מגיע עד גבול מערבי של מחנה ישראל. שם הוא משנה כיוון ומתפצל צפונה ודרומה [לנהר ברוחב אחיד](#) של 3 מיל. (הערה: שימו לב למופת שרוחב נהר הראשון בהגיעו לנהר שני שווה בדיוק 3 מיל. אכן אורך גבול דרומי של הנהר הראשון שווה $286/2000+37.5-9=28.643$ מיל (כאן 286 זהו מספר אמות בין מרכז ק"ק למרכז ירושלים, 37.5 מיל זהו מחצית רוחב תרומה 75 מיל, 6 מיל חצי רוחב מחנה, 3 מיל רוחב נהר מזרחי). ניצב המזרחי של המשולש שווה $(28.643 \tan(5.971))=2.996$.

החלק הדרומי של הנהר בהגיעו לגבול דרומי מזרחי של הארץ משנה כיוון והולך לאורך הגבול עד מפרץ אילת. החלק הצפוני בהגיעו לכנרת משנה כיוון לחצר עינן א' לאורך [קו](#) אשר עובר דרך הר סיני, עין עיטם וחצר עינן א'. בהגיעו לחצר עינן א' בגבול צפוני של הארץ הוא משנה כיוון והולך מזרחה לחצר עינן ב' אשר על נהר פרת.

רוחב הנהר 3 מיל שווה בערך מרחק בין גבול מערבי של מחנה ישראל בערבות מואב לבין ירדן. הוא גם שווה בערך $1/60$ של ארץ ישראל כשיעור פאה. כיצד? שטח של י"ב שבטים הוא 400 על 400 מיל. רוחב של 12 רצועות של שבטים $12 \times 75 = 900$ מיל. $400 \times 400 / 60 / 900 = 2.963$. אורך הנהר מאילת עד חצר עינן ב' 900.6 מיל כמעט כמו רוחב רצועות השבטים.

ז) קבר מרים

"ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צן בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם" (במדבר כ' א'). למרות כל תרומה של מרים לעם ישראל וכל צדקתה, אין לנו שום מסורת לגבי

מקום קבורתה. אומנם לגבי משה גם כן לא ידוע מקום קבורתו, אבל תורה הודיענו "ולא ידע איש את קברתו עד היום הזה". לגבי אהרן יש לפחות טענה שהוא קבור בירדן בהר הרון. אומנם מקום זה שגוי כפי שהוכחנו במאמר [היכן נמצא קבר אהרן הכהן](#). במאמר זה זיהינו את קבר אהרן בהר רמון באחד מן מקומות קבורה (טומולי) על המשך קו ישר אשר עובר דרך קבר רחל בבית לחם וקבר אבות במערת המכפלה. האם נתן לפחות לנחש מקום קבורתה של מרים? את החנייה קדש צין חשבנו בכלל מסעות בני ישראל. היא נמצאת במרחק 80 מיל מפינה צפון-מערבית של מפרץ אילת בקו ישר אשר הולך מפינה זאת לקדש ברנע. את קדש ברנע הגדרנו ע"י תנאי שמרחק ממנה לאילת שזה 120 מיל וזווית אילת-קדש ברנע-איתם ישרה (ראה חניה 14 במאמר על [מסעות](#)). קו המסע מסמן את הגבול של אדום. ברור שבני ישראל לא חנו בתוך תחום אדום אלא מזרחה ממנו.

אולי מרים קבורה בקו רוחב 30.220846 של החנייה קדש צין כמו שראש פסגה של משה (ראה פרק ד' לעיל) נמצא בקו רוחב של חנייה נקודתית בערבות מואב (הערה: אצלנו במפה חנייה קדש צין מסומנת כ- 44 מ' יותר דרומה. הסיבה היא שכל החניות אצלנו חושבו בעבר על סמך קואורדינטות של רשת ישראל ואילו מפות גוגל ברשת GPS נותנות תוצאה כ- 40 מ' צפונה ו- 60 מ' מזרחה יותר). אם ממשיכים קו רוחב זה מערבה, מגיעים במרחק של כ- 2 ק"מ מקדש צין לרכס אשר הולך בערך דרומה וצפונה ואשר מתנשא מעל הסביבה כ- 20-30 מ'. רכס זה מהווה קו פרשת המים. למזרח הרכס המים זורמים לים המלח ולמערב הרכס זורמים לנחל אל עריש וזרכו לים התיכון. ויש הקבלה עם קבר אהרן בהר רמון. למזרח הקבר מים זורמים למכתש רמון ולים המלח ולמערב- לים התיכון. בשיא גובה הרכס 616 מ' בקו רוחב הנ"ל סימנו נקודה של קבר מרים (הערה: שיא מוחלט של הרכס נמצא כ- 470 מ' יותר צפונה בגובה 624 מ'). סימנו בכחול מסלול זרימת מים לים המלח ובתכלת מסלול לים התיכון.

גבול דרומי של הארץ בפרשת מסעי עובר דרך קדש צין. הוא מתחיל בלשון ים המלח מזרחה ומסתיים בנחל מצרים. לפי הרבה מפרשים נחל מצרים כאן זהו נחל אל עריש. במאמר על [מהלך מרגלים](#) הראנו שמרגלים סבבו את הארץ דרך אל עריש. לפי דעתנו אל עריש זהו גרר בו ישבו אברהם ויצחק. גבול מזרחי של פרשת מסעי כולל את עיר צוער. בגבול מזרחי שלה השתמרה מערת לוט. שתי נקודות-אל עריש ומערת לוט הם לא רק קצות הגבול אלא מקום מושבם של שני מתחרי העיקריים של אברהם. במערת לוט בנות שלו התעברו ממנו ומזה יצאו עמים מואב ועמון. אבימלך מלך גרר כרת ברית עם אברהם עד "נני". ברית זאת לא אפשרה לבנות את בית המקדש עד זמנו של דוד. והנה התברר דבר מופלא: מרחק בין קבר מרים למערת לוט שזה בדיוק למרחק ממנה לשפך נחל אל עריש לים 126.93 ק"מ. (הערה: יש לציין שגוגל נותן גובה אחיד של 616 מ' מעל פני הים לאורך קטע של +100 ממזרח ומערב לקבר מרים בקו רוחב שלה. לכן המופת מוגבל לקטע זה כי יכולנו לבחור כל נקודה בקטע. בכל זאת קבר מרים נמצא באמצע הקטע).

לעומת זאת קבר אהרן נמצא סמוך (3 ק"מ מזרחה) לנקודה המרוחקת באופן שזה מאל עריש, מערת לוט ובאר לחי ראי. לפי חשבוננו הר רמון זהו מקום של ארץ הנגב בו ישבו אברהם ויצחק ובו ישב עתניאל בן קנז ובו ישבו בני קיני אשר למדו אצלו תורה. אחרי מהפכת סדום ועמורה כתוב "ויסע משם אברהם ארצה נגב וישב בין קדש ובין שור יגר בגרר". בין קדש ובין שור זהו באר לחי ראי. גרר היינו אל עריש. אברהם נסע בגלל שם רע אשר יצא על לוט על מעשה שנעשה במערת לוט. לכן יש הגיון שנקודה מרוחקת משלושת המקומות נמצאת בארץ הנגב.